

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

De Poenitentia Et Reliqvis Sacramentis

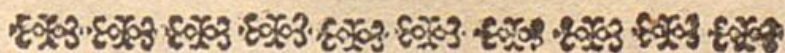
Vindalium, 1646

Sect. I. De sponsalibus ad matrimonium requisitis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38867

DE POENITENTIA. CAP. X. 217

ex iis qui in clero sunt constituti, cum mulieribus habitet: per illa enim verba non intelliguntur omnes clerici, sed ij tantum qui in clero sunt constituti, cum obligatione seruandi, castitatem quales sunt Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, qui propter votum continentiae, eorum ordinationibus annexum, dicuntur in sacris constituti.

CAPVT XI.

De Matrimonio.

SECTIO I.

*De sponsalibus ad Matrimonium
requisitis.*

CONCLUSIO. I.

AD valorem sponsalium requiritur promissio exterius facta.) Hic enim sumimus sponsalia, pro futurarum nuptiarum promissione: quod autem talis promissio exterius fieri debeat, ea ratione ostenditur, quia si esset interna, non modo non sufficeret ad sponsalia, verum de poenitentia. **K**

nequidem ullam obligationem induceret. In eo enim distinguitur promissio homini facta, ab ea quæ fit Deo, quod huc etsi interna obligat, quia Deus qui intuetur cor, eam acceptat, Illa verò non obligat, nisi ab homine acceptetur, ac proinde nisi signo aliquo exterius manifestetur. Sufficit autem siue hoc fiat verbis, siue scripto, siue alio quocumque modo qui ipsis contrahentibus mutuum consensum sufficienter exprimat. Imò interdum taciturnitas est signum sufficiens consensus, ut si parentes, aut tutores Titij pro eo præsentè contrahant sponsalia, & ille sileat; tenetur enim consentire, aut certe contradicere; quare si non contradicit, censetur consentire.

CONCLUSIO II. Requiritur etiam ad valorem sponsaliū, ut promissio sit mutua, & ex deliberatione ad peccatum sufficienti, procedat. Prior pars probatur: nam cum sponsalia sint veluti quædam Matrimonij inchoatio, sicut in hoc, ita & in illis obligatio & vinculum ex utraque parte esse debet. Unde si unus promittat & alter promissionem acceptet, nec vicissim repromittat, irrita sunt sponsalia. Et acceptans ad nihil tenetur, cum nihil repromiserit; promittens verò tenetur sub mortali, per se lo-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 219

quendo, Matrimonium contrahere, si ex gratitudine aut benevolentia promissit, & alter diu repromissionem non differat, quia promissio fuit acceptata, & est de re graui. Quod si promissit tantum per modum contractus respectiui, vt ordinariè contingit, ad nihil obligatur, nisi alter repromiserit.

Posterior pars suadetur: nam cum sponsalia sub mortali obligent, talem deliberationem necessariò postulant, vt valida sint. Accedit quòd cum sponsalia sint quædam dispositio ad Matrimonium, requirunt perfectam & plenam libertatem, quæ à ratione dirigente, & à voluntate libera procedat. Non requiritur tamen ea libertas, quæ ex maturo consilio, & omnium circumstantiarum præuisione procedit, cum pueri septimo ætatis anno sponsalia validè contrahere possint, quo tempore maturo consilio præditi esse nequeunt. Ceterum in dubio, an adfuerit sufficiens deliberatio, nec ne, præsumendum est eam adfuisse, donec aliud constet.

C O N C L U S I O III. Requiritur præterea ad valorem sponsalium, vt promissio fiat animo verè promittendi, adeòque se obligandi.) Probat, quia cum sponsalia sint contractus vtrique promissorius & obligatorius, ea nequeunt

subsistere, nisi contrahentes verè intendant promittere, seque ad seruandum promissa obligare.

Vnde si quis sponsalia contrahit fictè animoque se non obligandi, contractus non valet, adeoque vi promissionis non tenetur exequi quod promisit. Quòd si promittens habet animum verè promittendi, & se obligandi, non tamen promissum implendi, sponsalia valent, & qui ita promisit matrimonium inire tenetur. Cùm enim promissio verè & animo se obligandi facta fuerit, praua intentio non standi promissis, obligationem illam tollere non potest.

Notandum tamen 1. cum qui fictè promisit, teneri ex probabiliori sententia, implere promissum, si fictæ promissioni iuramentum apposuit. Nam etsi habuerit animum se non obligandi, & ex eo capite nulla oriatur obligatio, eò ipsò tamen quòd voluntariè Deum assumpserit in testem futuri matrimonii, Religio & reuerentia erga ipsum postulat, vt id exequatur quod exterius promisit, Ea tamen non sunt vera sponsalia, neque ex his oritur impedimentum publicæ honestatis, ob defectum veræ promissionis, quæ ad essentiam sponsalium pertinet.

Notandum 2. cum qui fictè promisit

DE POENITENTIA. CAP. XI. 227

matrimonium, etsi non teneatur, vi promissionis, exequi quod promisit, posse id teneri ratione iniuriæ, aut damni illati. Sic qui deflorauit virginem, sub spe matrimonij, quod ei fictè promisit, tenetur eam ducere; quia iustitia commutativa obligat ad reddendum id quod debetur, ille autem debet ex iustitia, consensum in futurum matrimonium, cum sub spe illius, puella ei fecerit copiam sui corporis. In contractibus enim in quibus habet locum, do, vt des, facio, vt facias, quando vnus contrahentium, id de quo agitur expleuit, tenetur alter ex iustitia similiter id ipsum exequi quod promisit, saltem si damnum illatum aliter resarciri non possit.

Excipe, nisi vir genere, aut diuitiis foeminam notabiliter excedat, aut nisi ex variis indiciis facile potuerit foemina deprehendere, se decipi à promittente. In quibus etiam casibus nulla requiritur compensatio vt plurimum, quia foemina potius seipsam decepit, quam decepta fuerit, & sibi imputare debet, quod deflorata sit. Si tamen viri genus aut diuitias ignorabat, vel ille ita promisit, vt vir prudens non potuisset facile præsumere dolum, pecuniis satisfacere debet. At neque tunc tenetur defloratam du-

cere, cum multò maius quid sit, eum tali formine nubere, quàm eam ab illo fuisse defloraram; atque adeò compensatio multis partibus excedat damnum illatum.

CONCLUSIO IV. Ut valeant sponsalia, ea debent contrahi inter personas ad matrimonium habiles, & quæ habeant ætatem à iure statutam.) Ut hoc clarè percipias, Observandum 1. non tantùm inualidè contrahere sponsalia eū, qui laborat impedimento dirimente, sed etiam qui habet impedimentum tantum impediens. Quia sicut prior inualidè spondet matrimonium, eo quòd inhabilis est ad illud: ita posterior inualidè sponsalia contrahit, quia non potest validè se obligare ad id, quod non nisi illicite fieri potest, quale est matrimonium cum tali impedimento.

Hoc autem procedit tantùm, quando impedimentum est perpetuum, quod scilicet tolli non potest, sine dispensatione. Nam si sit temporale, potest eo affectus promittere matrimonium, pro tempore quo ablatum erit, & consequenter sponsalia contrahere; ut fit in impuberibus, qui valide contrahunt sponsalia, etsi ante annos pubertatis matrimonium valide inire nequeant. Nec refert quòd impedi-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 217

mentum perpetuum dispensatione tolli possit: nam eo affectus, non potest matrimonium alteri promittere, nisi sub conditione obtinendæ dispensationis, ac proinde eiusmodi promissio non erit absoluta, qualis esse debet ad sponsalia, donec dispensatio obtenta sit.

Observandum 2. ad valide contrahenda sponsalia, requiri ætatem septem annorum completam. Dicitur autem illa ætas completa, ex communiori sententia, si ultimus dies septimi anni incep- tus sit, non autem si desint, aliqui dies. Quod si malitia supplet defectum ætatis, ita ut pueri ante expletum septimum annum, sufficienti iudicio præditi sint ad contrahenda sponsalia, possunt ante illud tempus determinatum, valide sponsalia inire, sicut in simili casu, matrimonium valide contrahitur ante aetatem pubertatis, ut dicitur infra. Quia illud tempus non præscribitur ut necessarium, sed quia ius præsumit, in ea ætate usum rationis illucescere.

CONCLUSIO V. Sponsalia solvuntur ex mutuo consensu: item per professionem emissam in religione approbata, & per votum illius.) Prima pars probatur, quia omnis res si dissolubilis sit, per easdem causas dissolvitur, per

quas nascitur ex cap. i. de regulis iuris atqui sponsalia ex mutuo sponsorum cōsensu nascuntur, & sunt dissolubilia, ergo per eorum consensum solui possunt. Quod verum est, etiamsi firmata sint iuramento. Et in eo distinguntur sponsalia à matrimonio, quod siue consummatum, siue duntaxat ratum sit, ex mutuo coniugum consensu, quoad vinculum solui nequit.

Notandum est autem hæc intelligi de sponsalibus puberum: nam quod spectat ad sponsalia impuberum, ea non possunt ex mutuo vtriusque cōsensu solui, quamdiam impuberes sunt: ne ob ætatis inconstantiam, & leuitatem ingenij detur illis occasio sæpe sponsalia contrahendi, & ab iis resiliendi. Vbi vero eorum aliquis pubertatem adeptus est, potest ille resilire non expectata alterius pubertate, quod validè fiet si statim, id est, intra tres dies resiliat; secus si non nisi eo tempore elapso contradicat: illud enim silentium pro consensu reputatur.

Secunda pars ostenditur: nam etiam matrimonium ratum hoc modo soluitur, vt infra dicemus. Imò si sponsus religionem ingrediatur, potest sponsa, non expectata illius professione, contrahere sponsalia cum alio. Quia sponsus suscep-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 22 §

tione habitus religiosi, satis ostendit se ex parte sua, sponsalibus renunciare. Unde si egrediatur, non tenetur sponsa fidem illi datam seruare, siue cum alio contraxerit, siue non. Si tamen eo egresso, sponsa velit cum illo matrimonium contrahere, tenetur ille fidem præstitam seruare cum ea iure suo priuata non sit.

Cæterum quod dicimus de sponso ingrediente religionem, extendi debet ad illum, qui post sponsalia vouet continentiam, vel susceptionem ordinis sacri, cum scilicet ex parte sua renunciare sponsalibus: teneri tamen contrahere, si ad hoc adigatur à sponsa, quæ propter vota illa sponsi, suo iure non est priuata, ex communi sententia. Quòd si votum continentiae præcessit, illud dirimit sequentia sponsalia. At verò susceptio ipsa ordinis sacri, siue præcedat, siue sequatur, sponsalia dissoluit.

Tertia pars suadetur, quia sicut se habent sponsalia ad matrimonium ratum; ita se habet votum profitendi in Religione approbata, ad professionem ipsam. Quæ admodum enim qui sponsalia iurit cum aliqua, tenetur illi nubere; ita qui votum profitendi emisit tenetur profiteri. Atqui professio dissoluit ex vtraque parte, matrimonium ratum ergo & votum profi-

tendi sponsalia eodem modo dissolui.

Dixi, per votum profitendi; nam si tantum emittatur votum ingrediendi Religionem, sine animo profitendi, non puro hoc sufficere ad dissoluenda sponsalia: si enim ingressus ipse in Religionem non dissoluit illa ex parte ingrediētis, ut dictum est; qua ratione dici potest, votum ingressus ea peccatis dissolvere? Verum quia vouentes Religionem ut plurimum intendunt in ea profiteri, hinc fit ut votū illud censatur sponsalia penitus dissolvere, nisi sufficienter constet de opposita vouentis intentione.

Hoc tamen limita, nisi relictus in saeculo graue aliquod damnum iniuste incurrat, ex eo quod alter Religionem ingrediatur: ut verbi causa, si sponsa relictā sit grauida, aut deflorata, aut talem familiaritatem habuerit cum sponso, ut inde grauis infamia sequatur, nisi simul contrahant. In hoc enim casu tenetur sponsus fidem in sponsalibus datam seruare, & ab ingressu religionis abstinere. Quia votum illius, cum sit alteri valde iniuriosum, à Deo minime acceptatum fuit, ac proinde non obligat.

CONCLUSIO VI. Sponsalia etiam soluantur per alia sponsalia, & per fornicationem. Prior pars probatur, quia

qui cum secunda sponsalia contrahit, satis eo facto ostendit, se renunciare prioribus sponsalibus. Unde prior sponsa libera manet ab obligatione sponsalium, & potest cum alio contrahere. Si tamen ea nolit iuri suo cedere, tenetur sponsus cum ea contrahere, & non cum posteriori. Imò quamvis illa prioribus sponsalibus renunciet, non tenetur sponsus ei nubere, cum qua secundo sponsalia iungit; quia cum hæc sponsalia irrita sint, nullam obligationem inducere possunt.

Sed hic adverte; prædicta esse intelligenda, nisi sponsus à secunda priorum sponsalium ignara, copulam obtinuerit; adeò ut graue periculum infamix illi imminet, nisi eam ducat. In hoc enim casu puto eum teneri, cum posteriori contrahere, ut eo contractu reparet graue damnum ei illatum, præsertim cum priori sponsæ nullum inde aliud damnum adueniat, ut suppono, quam quòd ea non cõsequatur re sibi in sponsalibus promissam. Quod damnum, ut liquet, nõ est tanti momenti quàm iniuria posteriori illata.

Si tamen posterior sponsa, matrimonio contracto moriatur, tenetur vir illius cum priori sponsa contrahere: obligatio enim quam cum illa spondendo contraxerat, non est extincta omnino per sequens

matrimonium, sed tantum sopita; ad eum modum quo sopita tantum est obligatio illius, qui post votum religionis, matrimonium contraxit, & consummauit. Quare sicut ille, mortua vxore, tenetur religionem ingredi; ita alter mortua vxore, tenetur cum priori sponsa matrimonium inire.

Posterior pars ostenditur: cum enim ea sit iusta causa diuortij inter coniuges. non mirum est si sufficiat ad soluenda sponsalia. Si tamen innocens velit matrimonium contrahere, fornicarius ad hoc compelli potest. Et in hoc ambo sponsi sunt pares; quia non tantum sponsa, sed etiam sponsus fornicando, fidem in sponsalibus datam violat: quare sponsa non tenetur ei fidem datam seruare.

¶ CONCLUSIO VII. Solui quoque possunt, ex parte, sponsalia, ob mutationem adeo grauem alteri superuenientem, ut si praeuisa fuisset, ea hominem similis conditionis, & cordatum a contrahendis sponsalibus verè deterruisset.) Talia sunt quae sequuntur. Primò quando alter sponsus incidit in morbum aliquem contagiosum, & qui horrorem incutere solet, qualis est lepra, morbus Hispanicus, seu Neapolitanus, Epilepsia, &c. Secundo si fiat notabiliter deformis, ut si priuetur naso, vel altero oculo; quaquam auctores ad-

vertunt maiorem requiri deformitatem in sponso, vt sponsæ resiliere liceat, quàm in sponsa, vt ea à sponso relinqui possit. Eo quod non tanta exigi solet pulchritudo in viris, quàm in mulieribus. Tertio si alter magnam bonorum iacturam faciat, ita vt alteri factus sit notabiliter inæqualis; quia hoc constitueret inæqualitatem in nuptiis, quæ præuisa ab iis merito retrahere potest. Si tamen, non obstante graui iactura bonorum, qui eam patitur manet æquè diues ac alter, & alioqui inter illos non est conditionum disparitas, puto iacturam illam non sufficere, vt alteri à sponsalibus resiliere liceat. Quòd si hæreditas alicui eorum de nouo superuenerit, non propterea potest ille sponsalia dissoluere, eò quòd alter non est peioris conditionis quàm antea esset dum sponsalia inita fuerunt. Quòd autem dicimus de iactura bonorum, dicendum etiam est de iactura famæ. Quarto magna sæuitia, & morum asperitas de nouo cognita; si enim ea sufficit ad celebrandum diuortium inter coniugatos, à fortiori sufficet ad dissoluenda sponsalia. Quinto si p robabiliter timeatur ex contractu matrimonii, infelix exitus, aut graue scandalum; vt quia inter sponso ipsos graue odium natum est, aut quia

graues inimicitiae inter eorum parentes exoriantur, quae facile sedari non poterunt, si nuptiae celebrentur. Non tamen sponsalia rescindere licet ob leues minas terroresque qui interdum iactari solent, quisque facile concidunt celebratis nuptiis, ut patet experientis.

Quo loco aduertendum est, non modo fas esse à sponsalibus resiliere, quando mutatio grauis sponsalibus superuenerit, sed etiam quando ea praecessit, in contractu tamen ignorata fuit. Quòd si tali mutatione cognita, sponsus sciens se habere ius resiliendi à sponsalibus, sponsam cognoscat, eo actu videtur renunciare iuri suo, & sponsalia rata habere. Quae si eorum dissolutionem postea petat, iudex eum audire non debet, ut in simili dicemus infra de coniuge, si ad vxorē accedit, cogitā sufficienti causā diuortij, propter adulterium ab ea patratum.

CONCLUSIO VIII. Quando quis est in mora, seu quando per ipsum fiat, quominus sponsalia tempore debito compleantur, alter manet liber ab obligatione sponsalium.) Ut hoc intelligas aduerte, sponsalia duobus modis contrahi posse, primò ita ut nullum tempus eis praefigatur, quo nuptiae celebrandae sint; & tunc etsi vnus sit in mora, ex legitima

causa, non propterea alter per quem non fiat quominus matrimonium contrahatur, ab obligatione sponsalium liber remanet; si tamen dilatio sit tanta, ut ex prudenti iudicio credibile non sit, alium voluisse ad eam se obligare, esto sit inculpabilis, poterit ille qui non est in mora, à sponsalibus rescilire.

Alio modo celebrari possunt sponsalia, adiecto certo termino intra quem compleri debeant. Et hoc dupliciter fieri potest. Primò ita ut nisi intra tale tempus inueatur matrimonium, is per quem non fiat, liber sit ab obligatione sponsalium. Et tunc certum est, elapso tali termino sponsalia dissolui, ex parte illius qui non est in mora, seu per quem non fiat, quin nuptiæ celebrentur. Vnde potest rescilire si velit saltem quando alter culpabiliter est in mora. Imò & ex probabiliori sententia, quando illius mora à culpa excusari potest. Quia sicut in aliis contractibus, ita & in isto contractu sponsalium, ut rescindantur sufficit, quòd conditio de qua partes mutuò conuenerant, adiecta non sit, etsi ex neutrius culpa id proueniat.

Secundò potest præfigi certus terminus sponsalibus, ea intentione, ut eo elapso, qui est in mora possit cogi ad celebranda.

dum nuptias ; & tunc perspicuum est, statim post illum terminum assignatum, non manere liberum ab obligatione, eum per quem non stat, quominus compleantur sponsalia, sed tantum habere ius cogendi alium, ut stet promissis. Unde si requisitus tantam prorahat nuptias, ut probabiliter videatur sponsalibus renunciare, aut manifestè peccet mortaliter prorahendo sine causa, fas est alteri à sponsalibus resilire. Quod verò spectat ad eum qui est in mora, siue culpabiliter, siue inculpabiliter, certum est eum non fieri liberum à fide data : atque adeò teneri contrahere, si alter qui habet ius rescindendi sponsalia, cedat iuri suo.

CONCLUSIO IX. Quando sponsus in terras remotas se transfert, quia sponsalibus renunciare censetur, sponsa manet libera ab illo.) Quod tamen aliqui limitant. Primò nisi ex consensu sponsæ discedat; sed adde, dummodo ex nimia sponsi mora, graue periculum incontinentiæ sponsæ non immineat, aut non urgeat alia necessitas contrahendi matrimonium cum alio. Nam in his casibus sponsa non censetur se obligasse ad fidem seruandam, etsi sponso licentiam discedendi dederit.

Limitant secundò, nisi sponsus ex cau-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 233

fa necessaria, diutiùs abesse cogatur: tunc enim aiunt sponsam debere expectare, donec impedimentum illud ablatum sit. Sed hoc falsum est, nisi supponas primò, nullum terminum sponsalibus fuisse appositum, vt patet ex antedictis. Item sponsam nullum ex ea mora graue incommodum incursum.

Limitant tertio, nisi sponsus existens intra prouinciam, plusquam biennio absit; existens verò extra prouinciam, intra triennium non redeat. Verum existimo sponsam non ita teneri toto illo tempore expectare, quin possit Iudex Ecclesiasticus, spectatis circumstantiis omnibus, maximè verò damnis, aut periculis quibus sponsa ex longa mora, subesse potest, certum tempus præfigere, vt interim moneatur sponsus, quod nisi intra illud redeat, sponsa libera manebit ab obligatione cum illo contracta.

Limitant quarto, nisi spes sit eum breui rediturum. Et hæc limitatio legitima est, tum quia in eo casu sponsus non censetur sponsalibus renunciare; tum quia ex breui mora nullum sponsa incursum est damnum, propter quod rationabiliter à fide data resilire possit.

Porro quod dicimus de eo qui aliò se transfert, etsi rediturus sit, à fortiori

dicendum de eo qui post sponsalia, in terras remotas domicilium suum transfert. Sponsa enim non tenetur eum sequi, nisi aliter inter eos conuentum sit. Et multo minus si sponsus vagari velit; ea enim conditio est nimis dura, ut ad eam censetur sponsa se obligasse.

 SECTIO II.

*De natura, & institutione
Matrimonij*

CONCLUSIO I.

Matrimonium per se est res bona & licita, iurisque naturalis. Prior pars est de fide, contra non paucos veteres hæreticos, qui dicebant nuptias non esse à Deo, sed à Dæmone, earumque usum esse illicitum. Probatum autem potest, tum quia ex Genes. 1. & 9. constat Deum tam ante, quam post peccatum Adæ matrimonium approbasse. Tum quia Christus Matth. 19. contra Iudæos disputat de indissolubilitate matrimonij, eamque à Deo institutam docet verbis illis, Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Tum quia idem Christus interfuit